

**İLKÖĞRETİM KURUMLARI 1992 RESİM-İŞ EĞİTİMİ DERSİ
ÖĞRETİM PROGRAMI İLE 2006 GÖRSEL SANATLAR DERSİ
ÖĞRETİM PROGRAMLARININ İNCELENMESİ****THE EVALUATION AND EXAMINATION OF 1992 PRIMARY
SCHOOL PAINTING LESSON CURRICULUM AND OF 2006
PRIMARY SCHOOL VISUAL ARTS LESSON CURRICULUM***Tarık YAZAR***Murat GÖKALP****Murat AĞÇİÇEK******Özet:**

Bu araştırma 1992 İlköğretim Kurumları Resim-İş Eğitimi Dersi öğretim programı ile 2006 İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi (5.Sınıf) öğretim programlarının amaç, kapsam, öğrenme-öğretme süreci, ölçme ve değerlendirme bakımından benzerlik ve farklılıklarını belirleyerek olumlu-olumsuz yönlerini tespit etmek üzere hazırlanmıştır. Araştırmada, durum tespit çalışması olduğundan betimsel araştırma kapsamında tarama modeli kullanılmıştır. Veriler, doküman incelemesi, öğretim programlarının incelenmesi, alan yazın, anket ve bireysel görüşme yoluyla elde edilmiştir. Uygulama ile ilgili olumlu ve olumsuz durumlar alan öğretmenlerinin görüşü alınarak belirlenmiştir. Araştırmada elde edilen bulgular yorumlanmış, program öğeleri ve yeni araştırmalara yönelik olarak uygulama açısından önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İlköğretim Programları, Görsel Sanatlar, Resim-İş, Sanat Eğitimi.

Abstract:

This study has been conducted in order to determine the positive and negative aspects of 1992 primary school painting lesson curriculum and 2006 primary school art lesson curriculum of 5th grade by specifying the similarities and differences in terms of their objective, scope, learning-teaching process, measurement and evaluation. As it is an assesment study, scanning method has been employed during the descriptive control analysis. The data were obtained via document rievew, examination of the curricula, literature, questionnaires and interviews. Positive and negative evaluations regarding the study have been determined by referring to the

* Yrd. Doç. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi – Samsun tarikyazar08@gmail.com

** Yrd. Doç. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi – Samsun gokalp@omu.edu.tr

*** Öğrt. Gör., Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi – Samsun murata@omu.edu.tr

Tarik Yazar, Murat Gökalp, Murat Açiek
İlköğretim Kurumları 1992 Resim-İş Eğitimi Dersi Öğretim Programı İle 2006 Görsel Sanatlar Dersi
Öğretim Programlarının İncelenmesi
The Evaluation and Examination of 1992 Primary School Painting Lesson Curriculum and of
2006 Primary School Visual Arts Lesson Curriculum

branch teacher's opinions. Findings obtained have been interpreted and suggestions regarding the elements of the program and prospective studies have been included.

Key words: Primary School Curriculum, Visual Arts, Painting, Art Education.

Giriş

Uygurlık tarihinin, sanat tarihi ile paralel geliştii söylenebilir. Gelişmekte olan uygarlıklara paralel olarak sanatın üstlendiği çok önemli görevlerin başında eğitim gelmektedir. Sanat eğitime verilen öneme rağmen, günümüze bakıldığında konuya ilişkin gerçekleştirilen araştırmada, Türkiye'deki Sanat eğitimi uygulamalarının uluslararası standartlara çok yakın olmadığı anlaşılmıştır. Ancak, dünden bugüne gelen noktanın küçümsenmemesi ve gelişim seyrinin bilinmesiyle bu ivmenin daha da yükseleceği düşünülmektedir (Alakuş, 2003).

Dünya, içinde bulunduğumuz yüzyılda hızlı bir değişim sürecinde bulunmaktadır. Herakletius "Değişmeyen tek şey değişimin kendisidir" derken evrende kalıcılık bulunmayıp, mutlak bir değişimin söz konusu olduğunu öne sürmüştür. Değişim, özellikle bilim, sanat ve teknoloji alanındaki değişim, bir toplumun çağdaşlaşması için kaçınılmazdır. Bu değişimin farkında olmak ve gelişimine katkıda bulunmak büyük oranda eğitimle mümkün olur (Oğuz, 2009).

Bu bağlamda 1992'de uygulamaya konulan Resim-iş Eğitimi dersi öğretim programı ilköğretim kurumlarında öğrenci merkezli bir yaklaşımla 2005 yılında yeniden yapılandırılarak Talim ve Terbiye Kurumunun 11.09.2006 tarih ve 351 sayılı kararıyla kabul edilmiştir. (MEB, 2006, s. 1) "Görsel Sanatlar" olarak değiştirilen Resim-iş Eğitimi Dersi 2006-2007 eğitim öğretim yılından itibaren 1,2,3,4,5 ve 6. sınıflardan başlamak üzere kademeli olarak uygulamadan kaldırılmıştır (MEB, 2006, s. 1).

Geliştirilerek yenilenen ilköğretim programlarının uygulama aşamasında ne derece başarılı olduğunu tespit edebilmek için programlar arası karşılaştırma yaparak sonuçlarının değerlendirilmesi yararlı olacaktır. Bu araştırmanın amacı; 1992 Resim-iş Eğitimi Dersi öğretim programı ile 2006 Görsel Sanatlar dersi öğretim programını amaç, kapsam, öğrenme-öğretme süreci ve değerlendirme açısından karşılaştırarak benzer ve farklı yönlerini ortaya koymak ve uygulamalardaki sorunları eğitimciler açısından tespit etmektir.

1. Günümüzde Görsel Sanatlar Eğitimi

Sanat, insanlık tarihinin her döneminde var olan bir olgudur. Sanat, her dönemde ve her toplumda farklı görünümde ortaya çıkmıştır. “Sanat eğitimi bugün bir zevk, duygu ve güzel biçimler yaratmanın yanı sıra özgün, ortak, çağdaş düşünceler üretmeyi öngören yaratıcı bireyler yetiştiren zihinsel etkinlikler süreci olarak görülmektedir” (Kahraman, 2007, s. 4). Özsoy (2007, s. 61)’a göre güzel sanatlar eğitimi, basit tanımlamayla bireylerin sanatla eğitimidir ve resim, heykel, seramik, geleneksel sanatlar gibi görsel sanatların ve tasarım alanlarının yaygın eğitim ve öğretimini içerir

Sanatın ve sanat eğitiminin gerekliliği sonucunda bugüne kadar 1948, 1968 ilkokul, 1972 ortaokul ve 1992, 2006 ilköğretim programları geliştirilmiştir (MEB 2006). İlköğretim programları uzun araştırmalar sonucunda bilimsel çalışmalara dayanarak geliştirilmektedir. “Toplumun sosyal, politik, ekonomik, kültürel beklentileri konu alanlarının, hedef kitlenin özellikleri, gereksinimleri tespit edilir ve elde edilen bulgular doğrultusunda program öğeleri düzenlenir” (Ünver, 2002).

2. 1992 Resim-İş Eğitimi Dersi ve 2006 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programlarının Temel Yaklaşımları

Öğretim programı denildiğinde üzerinde durulması gereken üç kavram vardır. Bunlar; Eğitim Programı, Öğretim Programı ve Program Geliştirme. Eğitim programı; öğrenme, okulda ve okul dışında planlanmış etkinlikler yoluyla sağlanan öğrenme yaşantıları düzeneğidir (Demirel, 2004, s. 6). Ertürk (1982, s. 95) ise eğitim programını “yetişek” olarak nitelemekte ve “geçerli öğrenme yaşantıları düzeni” olarak tanımlamaktadır. Program geliştirme; eğitim ve öğretim kurumlarının çağın gereksinimlerini yakalayabilmesindeki anahtar kavramdır, çünkü program geliştirme kendini değiştiren, onaran ve gerekirse yeniden düzenleyen bir süreç olarak adlandırılabilir (Üstündağ, 1998, s. 30).

Mili Eğitim Bakanlığı, Çınar ve Teyfur’un da belirttiği gibi 2005-2006 eğitim öğretim yılından itibaren yapılandırmacı yaklaşımı ülke genelindeki tüm ilköğretim okullarında uygulama kararı almıştır (Çınar, Tayfur, 2006, s. 1). Bu bağlamda 1992 öğretim programları geleneksel yaklaşımı benimserken, 2006 yılı öğretim programı yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanmıştır. “Yapılandırmacılık”, İngilizce “constructivism” sözcüğünün karşılığıdır (Demirel, 2001, s. 133).

2.1. 1992 Resim-İş Eğitimi Dersi Öğretim Programının Temel Yaklaşımı

İnsanın yaratıcı güçlerinin ortaya çıkarılması ve estetik eğitiminin uygulama alanlarından biri de Resim – İş Eğitimi dersi. Resim – İş

Tarik Yazar, Murat Gökalp, Murat Ağçıçek
İlköğretim Kurumları 1992 Resim-İş Eğitimi Dersi Öğretim Programı İle 2006 Görsel Sanatlar Dersi
Öğretim Programlarının İncelenmesi
The Evaluation and Examination of 1992 Primary School Painting Lesson Curriculum and of
2006 Primary School Visual Arts Lesson Curriculum

Eğitimi dersinde öğrenciler algılama, düşünme ve bedensel eylemlerinin de katıldığı süreç içerisinde kendilerini ifade ederler. Bu nedenle Resim-İş Eğitimi dersi sadece boş zamanların iyi değerlendirilmesi gibi süsleyici bir işlevi olan etkinlik değildir. Resim-İş Eğitimi dersleri sadece sanat eğitimi vermekle kalmaz, onların tüm gelişimlerine yardımcı olur. Sanat yoluyla insanlar kişisel bütünlüğe kavuşurlar ve dolayısıyla toplumsal bütünlük sağlamış olur (MEB, 1992, s. 7). Çağımızı sadece araç - gereç dünyası olmaktan kurtarıp, sanatla zenginleştirerek ve insani bir niteliğe kavuşturmak bu öğretim programının temel yaklaşımıdır.

2.2. 2006 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının Temel Yaklaşımı

Görsel Sanatlar Dersi Programının temel yaklaşımı, yaratıcı, girişimci, bilgiyi kullanma yetisi olan, bilgiyi transfer edebilen, sorunları kolay çözebilen, bilgiyi yapılandıran ve diğer alanlara dönüştürebilen toplumlar yaratmaktır. Bu bağlamda özellikle çoğu gelişmiş ve bazı gelişmekte olan ülkelerde “yapılandırıcılık” tanımlamasıyla “öğrenci merkezli” yeni bir eğitim uygulama modelinin yaşama geçirildiği gözlenmekte “öğrenci merkezli” eğitim modelinin çağın ve günün gereklerine uygun olduğu görülmektedir (MEB, 2006, s. 7).

3. 1992 Resim-İş Eğitimi Dersi ve 2006 Görsel Sanatlar Dersi Öğrenme Alanları

Resim-İş Eğitimi dersi, iki ve üç boyutlu çalışmaları içeren bir programdır. 1992 Resim-iş Eğitimi dersine temel oluşturan başlıca öğrenme alanları; resimle ilgili çalışmaları içeren iki boyutlu çalışmalar (çizgisel ve renkli); heykel, kabartma, modelaj ve endüstriyel tasarımı içeren üç boyutlu çalışmalar ve eser incelemeleri (MEB, 1992, s. 10) olmak üzere üç alanda toplanmaktadır. Buradaki “iş” kavramı, üç boyutlu çalışmalar ile “İş Eğitimi” dersi arasında bir köprü kurulmaya çalışılmıştır. Görsel Sanatlarda Biçimlendirme kapsamında, nokta çizgi doku, leke, renk ve valör biçimlendirme elemanları, ritm ve hareket, vurgu, denge, zıtlık, bütünlük, çeşitlilik, saydamlık ve birlik gibi sanatsal düzenleme ilkeleri seçilen etkinliklerle verilmektedir. (MEB, 2006, s. 11).

Görsel Sanat Kültürü, öğrenme alanında öğrencilerin ulaşmaları beklenen kazanımlar, “estetik”, “sanat eleştirisi” ve “sanat tarihi” gibi varlığını sanattan alan diğer disiplinlerin birbiri içine geçirilerek sarmal olarak verilmesiyle oluşturulmuştur. Böylelikle sanatsal uygulamalar yapan ve sanat yapmaktan zevk alan bireylerin yetiştirilmesi hedefinin yanı sıra bir sanat eserini çözümlenebilen, sanat eseri niteliğini içerenle bu niteliği içermeyeni değerlendirebilen sanatçı ve zanaatçı farkını algılayabilen çağdaş bir nesil yetiştirilmesi hedeflenmektedir (MEB, 2006. s. 11-12).

Müze Bilinci öğrenme alanı ile öğrenciler; görsel sanatların birbirinden farklı olan kültürel ve tarihsel mirasını öğrenirler, öğrenci yalnız yerel olanı değil aynı zamanda evrensel olanı da gözlemleyebilir, zengin arkeolojik katmanlardan oluşan Türkiye Cumhuriyeti topraklarını, Anadolu Uygarlıklarını tanır ve bu değerlere sahip çıkma bilincini edinir, içinde bulunduğu toplumu, coğrafyayı ve farklı kültürleri kavraması sağlanır (MEB, 2006, s. 13).

4. Araştırmanın Amacı

Yeni öğretim programları bir önceki programın bazı özelliklerini taşımakla birlikte, değişen şartlara göre değiştirilerek çağın koşullarına uygun hale getirilmektedir. Geliştirilen her yeni öğretim programı ile bir önceki program arasındaki ilişkiye bakılarak tespit edilebilir. Bu gerekçeyle yapılan araştırmanın amacı, 1992 Resim-İş Eğitimi Öğretim Programı ile 2006 Görsel Sanatlar Öğretim programını amaç, kapsam, öğrenme-öğretme süreci ile ölçme ve değerlendirme açısından karşılaştırılarak benzer ve farklı yanlarını ortaya koymak ve uygulamada yaşanan sorunları belirleyerek çözüm önerileri sunmaktır.

4.1. Problem

1992 İlköğretim Resim İş Eğitimi öğretim programı ile 2006 Görsel Sanatlar Dersi öğretim programı (5. sınıf) arasında programın öğeleri bakımından benzer ve farklı yanlarla uygulama sorunları nelerdir?

4.2. Alt Problemler

4.2.1. 1992 İlköğretim Resim-İş Eğitimi Dersi öğretim programı ile 2006 Görsel Sanatlar Dersi öğretim programı (5. sınıf) arasında, amaçlar bakımından benzerlik ve farklılıklar nelerdir?

4.2.2. 1992 İlköğretim Resim-İş Eğitimi Dersi öğretim programı ile 2006 Görsel Sanatlar Dersi öğretim programı (5. sınıf) arasında, kapsam bakımından benzerlik ve farklılıklar nelerdir?

4.2.3. 1992 İlköğretim Resim-İş Eğitimi Dersi öğretim programı ile 2006 Görsel Sanatlar Dersi öğretim programı (5. sınıf) arasında, öğrenme-öğretme süreci bakımından benzerlik ve farklılıklar nelerdir?

4.2.4. 1992 İlköğretim Resim-İş Eğitimi Dersi öğretim programı ile 2006 Görsel Sanatlar Dersi öğretim programı (5. sınıf) arasında, ölçme ve değerlendirme bakımından benzerlik ve farklılıklar nelerdir?

4.3. Sayıtlar

Elde edilen doküman ve kriterlerin gerçeği yansıttığı düşünülmektedir.

4.5. Sınırlılıklar

1. Yapılan araştırma; 1992 İlköğretim Resim-İş Eğitimi Dersi öğretim programı (5. Sınıf) ile 2006 Görsel Sanatlar Dersi öğretim programı (5. sınıf) ile sınırlandırılmıştır.

2. Uygulamada yaşanan sorunların tespiti için yapılan araştırma Samsun ili İlkadım ve Atakum ilçeleri ile Kars Merkez ilköğretim okulları Görsel Sanatlar Öğretmenleri ile sınırlandırılmıştır.

5. Yöntem

5.1. Araştırmanın Modeli

İlköğretim Kurumları 1992 Resim-İş Eğitimi Dersi ve 2006 Görsel sanatlar Dersi öğretim programları (5. sınıf) arasındaki benzer ve farklı yönlerin karşılaştırılarak belirlenmesi için betimsel araştırma kapsamında tarama modeli kullanılmıştır. Bir durum hakkında kişilerin görüşlerinin neler olduğunun ve bu görüşlerle ilgili birtakım değişkenler arasında farklılıkların olup olmadığının cevabını arayan bu çalışmada, probleminin doğası gereği nitel araştırmalar yanında nicel bir yaklaşım da benimsenmiştir.

Nicel olarak adlandırılan araştırma geleneği içinde bir çok farklı teknik (deney, gözlem, survey vb.) kullanılmakla birlikte sosyal bilimler ve sosyoloji içinde en yaygın kullanıma sahip olan survey tekniğidir (Kuş, 2003). Nitel araştırmalarda araştırmanın konusu, doğası amacına göre birçok yöntem kullanılır. Nitel araştırmalarda en yaygın biçimde tercih edilen yöntemler gözlem, görüşme ve yazılı doküman incelemesidir (Yıldırım, Şimşek, 2000, s. 10). Karasar (1999, s. 166)'a göre görüşme; düşünce, tutum, bilgi ve davranışlar ile bunların olası nedenlerinin öğrenilmesinde en kısa yoldur. Betimsel araştırmalar, bir konudaki herhangi bir durumu saptamayı hedefleyen belli değişkenlerin özellikleri hakkında temel veri tabanı oluşturan araştırmalardır (Erdoğan, 1998). Betimsel araştırmalar, mevcut olaylar, gruplar, obje ve özellikler üzerinde yürütülmektedir (Kaptan,1995, s. 60). Tarama modeli, geçmişte var olan ya da şu anda var olan bir durumu olduğu biçimiyle betimlemeyi amaçlayan bir yaklaşımdır (Kahraman, 2007, s. 28). Tarama modeli, araştırmaya konu olan birey ya da nesnelere değiştirme yada etkileme çabası göstermeden onları kendi koşulları içerisinde, bulunduğu anda var olan durumu olduğu gibi değiştirmeden, etkileme çabası göstermeden betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 1999, s. 77).

5.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklem

Araştırmanın evrenini; 2011-2012 eğitim- öğretim yılı 1. Yarıyılında Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Samsun İlkadım ve Atakum ilçe merkezlerindeki ilköğretim okullarında ve Kars Merkez İlköğretim okullarında görev yapan toplam 132 Görsel Sanatlar öğretmeni

oluşturmaktadır. Araştırmaya Kars Merkezde bulunan 14 İlköğretim okulundan 6'sında görev yapan 13 Görsel Sanatlar öğretmeninden 5'i dâhil edilmiştir. Samsun ili İlkadım ve Atakum ilçelerinde bulunan toplam 89 ilköğretim okulundan 13'ünde görev yapan 119 Görsel Sanatlar öğretmeninden 25'i araştırmaya dâhil edilmiştir. Toplam 19 ilköğretim okulunda görev yapan 30 Görsel Sanatlar öğretmeni araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Örneklem, araştırma evreninin bir kesitinin çalışması birimi olarak alınması ve buradan elde edilen sonuçların araştırma planının tümüne genellenmesidir (Balcı, 2001, s. 90).

5.3. Veri Kaynakları

Bu araştırmada yer alan veriler 1992 İlköğretim Resim-İş Eğitimi Dersi öğretim programı ve 2006 Görsel Sanatlar Dersi (5. sınıf) öğretim programından elde edilmiştir.

5.4. Verilerin Toplanması

Araştırmada, 1992 İlköğretim Resim-İş Eğitimi dersi öğretim programı (5. sınıf) ve 2006 Görsel Sanatlar Dersi (5. sınıf) öğretim programlarında yer alan program öğeleriyle ilgili bilgiler kullanılmıştır. Literatür taraması sonucu elde edilen kaynaklar incelenmiş, ve internet ortamındaki bilgilerden faydalanılmıştır. Veriler doküman incelemesi ve bu araştırmanın doğası gereği olarak, belirlenen amaç doğrultusunda araştırmacılar tarafından geliştirilen "Görsel Sanatlar Dersi Öğretmen Görüşleri Anketi" ile elde edilmiştir. Anket uygulaması yalnız Samsun İlkadım ve Atakum ilçe merkezlerinde uygulanmıştır. Kars'ta ise Öğretmen görüşleri, bireysel görüşme yöntemiyle alınmıştır. 1992 İlköğretim Resim- İş Eğitimi Dersi ve 2006 Görsel Sanatlar Dersi öğretim programları genel amaçlar, içerik, süreç ve değerlendirme bakımından tablolaştırılmıştır.

Geliştirilen anket üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; öğretmenlerin görüşlerini belirlemeye yönelik 15 soru, ikinci bölümde; sorun ve çözüm önerilerine yönelik açık uçlu 2 soru (Kars Merkezde yapılan görüşmelerde de öğretmenlere bu sorular sorulmuştur) ve üçüncü bölümde; demografik özelliklerden oluşan toplam 5 soru bulunmaktadır. Anket sonuçları tablolaştırılmış, sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

6. Bulgular ve Tartışma

6.1. 1992 Öğretim Programı ve 2006 Öğretim Programlarının Program Öğeleri Açısından Karşılaştırılması

1992 İlköğretim Resim-İş Eğitimi Dersi öğretim programı ile 2006 Görsel Sanatlar Dersi öğretim programı (5. sınıf) arasında, amaçlar bakımından benzerlik ve farklılıklar nelerdir?

Tarık Yazar, Murat Gökalp, Murat Ağçiçek
İlköğretim Kurumları 1992 Resim-İş Eğitimi Dersi Öğretim Programı İle 2006 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programlarının İncelenmesi
The Evaluation and Examination of 1992 Primary School Painting Lesson Curriculum and of 2006 Primary School Visual Arts Lesson Curriculum

Bu bölümde, 1992 İlköğretim Resim-İş Eğitimi Dersi ve 2006 Görsel Sanatlar Dersi öğretim programları amaç, kapsam, öğrenme-öğretme süreci ve ölçme ve değerlendirmeden oluşan 4 ayrı alt problem açısından karşılaştırılmış ve benzerlikleri farklılıkları ortaya konmaya çalışılmıştır.

6.1.1. 1992 İlköğretim Resim-İş Eğitimi Dersi Öğretim Programı İle 2006 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programlarının (5. Sınıf) Amaçlar Bakımından Karşılaştırılması

1991 yılında hazırlanan 1992 İlköğretim Resim-İş Eğitimi Dersi öğretim programını İlhan şöyle değerlendiriyor; “Resim-İş Eğitimi Dersinin genel amaçları incelendiğinde, çağdaş bir yaklaşımla hazırlandığını görmekteyiz (İlhan, 1997, s. 18). Ancak, Pekmezci (1997, s. 48), bu programın uygulanabilmesi için gerekli sistem, alt yapı ve sanat eğitimcisi kapasitesinin sorgulanması gerektiğini belirtmektedir. Burada altı çizilmesi gereken konu şudur; çağdaş bir yaklaşımdan söz edilerek hazırlanan bir program, adı çağdaş olmayan “Resim-İş Eğitimi” Dersi kapsamında ihtiyaçlara cevap veremez. Bu durum 2006 öğretim programında dersin adı “Görsel Sanatlar” şeklinde değiştirilerek kısmen çözümlenmiş ancak, “Tasarım ve Teknoloji” ihmal edilmiştir.

6.1.2. 1992 İlköğretim Resim-İş Eğitimi Dersi ve 2006 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programlarının (5. Sınıf) Kapsam Bakımından Değerlendirilmesi

1992 ve 2006 öğretim programlarının kapsam anlayışlarında farklılıklar olduğu söylenebilir. 1992 öğretim programında her düzeyde konu başlıkları yazılmış ancak ayrıntılı açıklamalara yer verilmemiştir. Yalnız açıklamalar kısmında içerik hakkında bilgiler yer almıştır. Bu bölümde çocuk resimlerinin gelişim basamaklarına yer verilmiştir.

1992 öğretim programında 2 boyutlu çalışmalar; (çizgisel ve renkli), 3 boyutlu çalışmalar; modelaj, heykel, tasarım ve eser incelemeleri olmak üzere 3 bölüm yer almıştır. 2006 öğretim programında müze bilincine çok yer verilirken, 1992 öğretim programında bu alan kısıtlı kalmıştır. Çocukların yaşamında yaparak ve yaşayarak öğrenme hakkındaki müze eğitimi önemlidir. 1992 öğretim programından farklı olarak 2006 öğretim programında sanatçılara daha çok yer verilmiş ve öğretilmiştir.

1992 öğretim programında resim tekniklerine daha çok yer verilmişken 2006 öğretim programında çok alanlı sanat eğitimi yöntemi benimsenmiş ve sanat eğitimindeki 4 temel disiplin olan sanat tarihi, sanat eleştirisi, estetik ve uygulama programında yer almıştır. Kapsam açısından her iki programın genel olarak olumlu ve olumsuz yönlerinin olduğu söylenilebilir.

6.1.3. 1992 İlköğretim Resim-İş Eğitimi Dersi ve 2006 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programlarının (5. Sınıf) Öğrenme-Öğretme Süreci Bakımından Değerlendirilmesi

1992 eğitim programına göre 2006 öğretim programında öğrenme-öğretme süreci ve öğretmenin rolüne daha çok yer verilmiştir. 1992 öğretim programında sınıf düzeylerine göre belirlenen amaçlar davranışlardan sonra “işleniş” başlığı altında o bölüme ait yöntem ve teknik açıklanmış ve konuların özelliğine göre maddeler halinde metinler yazılmıştır (Oğuz, 2006).

2006 öğretim programı öğrencilerin birikimini, gelişim basamaklarını ve öğrenciyi merkez alan bir yaklaşımla hazırlanmıştır. Bu bağlamda öğrenme etkinliklerinde bir bütün içerisinde öğrencilerin katılımını gerektiren uygulamalara yer verildiği söylenilebilir.

6.1.4. 1992 İlköğretim Resim-İş Eğitimi Dersi ve 2006 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programlarının (5. Sınıf) Ölçme ve Değerlendirme Bakımından Değerlendirilmesi

Ölçme, bireylerin ya da nesnelerin belirli özelliklere sahip olup olmadığının sahipse sahip oluş derecesinin belirlenerek sonuçlarının sembollerle özellikle sayı sembolleriyle ifade edilmesi, değerlendirme ise; ölçme sonuçlarını kıstaslar kullanarak nitelik hakkında bir karara varma süreci olarak tanımlanmaktadır (MEB 2006). Bu bağlamda 2006 öğretim programında öğrencilerin yaptıkları çalışmalar değerlendirilirken eğitim-öğretim etkinlikleri ile yaratıcılık, tutumlar, ilgiler ve öğrenme şekilleri gibi duyuşsal ve devinimsel özellikleri de dikkate alınmaktadır. İyi bir ölçme değerlendirme süreci tüm bunları içeren öğrencinin gelişimindeki farklı boyutları ele alan bir süreçtir.

6.2. Anket Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Samsun ili İlkadım ve Atakum ilçe merkezlerinde bulunan toplam 89 İlköğretim okulundan 13'ünde görev yapan 119 Görsel Sanatlar Öğretmeninden 25'i ankete cevap vermiştir. Kars merkezde ise toplam 14 İlköğretim okulundan 6'sı ve bu okullarda görev yapan toplam 13 Görsel Sanatlar Öğretmeninden 5'i araştırmaya dâhil edilerek görüşleri alınmıştır. Toplam 103 okuldan 19'u ve 132 öğretmenden 30'u araştırmaya katılmıştır. Sonuçlar aşağıda tablolar halinde verilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Samsun İli İlkadım ve Atakum İlçelerindeki Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Özellikleri

		Frekans	%
Kaç Yıllık Öğretmensiniz	1-5 Yıl	1	4,0
	6-10 Yıl	1	4,0

Tarık Yazar, Murat Gökalp, Murat Ağçicek
 İlköğretim Kurumları 1992 Resim-İş Eğitimi Dersi Öğretim Programı ile 2006 Görsel Sanatlar Dersi
 Öğretim Programlarının İncelenmesi
 The Evaluation and Examination of 1992 Primary School Painting Lesson Curriculum and of
 2006 Primary School Visual Arts Lesson Curriculum

	10 Yıl ve üstü	23	92,0
	Toplam	25	100,0
Cinsiyetiniz	Bay	9	36,0
	Bayan	16	64,0
	Toplam	25	100,0
Mezun Olduğunuz Okul	Eğitim Fakültesi	25	100,0
	Güzel San. Fak.	0	0
	Toplam	25	100,0
Lisansüstü Eğitiminiz	Yok	21	84,0
	Yüksek Lisans Yapıyorum	1	4,0
	Yüksek Lisans Yaptım	3	12,0
	Toplam	25	100,0
Okul İdareciliğiniz Var mı?	Yok	24	96,0
	Müdür Yrd.	1	4,0
	Toplam	25	100,0

Tablo 1 incelendiğinde; araştırmaya katılan Samsun ili İlkadım ve Atakum İlçelerindeki Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin % 92'sinin 10 yıl ve üstü görev yaptıkları, %100'ünün Eğitim Fakültesi mezunu olduğu, % 84'ünün Lisansüstü eğitim yapmadığı ve % 96'sının idari görevinin olmadığı anlaşılmıştır. Kars merkezde de araştırmaya katılan Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin özellikleri Samsun örneği ile benzerlik göstermektedir.

Tablo 2. Mezun Olunan Fakülteden Alınan Eğitimin Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının Uygulanmasındaki Yeterlik Düzeyi

	Frekans	%
Yeterli	6	24,0
Kısmen Yeterli	16	64,0
Yetersiz	3	12,0
Toplam	25	100,0

Tablo 2 incelendiğinde; mezun olunan fakülteden alınan eğitimin Görsel Sanatlar Dersi öğretim programının uygulanmasındaki yeterlik düzeyinin % 64 oranında kısmen yeterli olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Derslerde Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı Kazanımlarının Gerçekleşme Düzeyi

	Frekans	%
Yeterli	4	16,0
Kısmen Yeterli	14	56,0
Yetersiz	7	28,0
Toplam	25	100,0

Tablo 3 incelendiğinde; derslerde Görsel Sanatlar Dersi öğretim programı kazanımlarının gerçekleşme düzeyinin % 56 oranında kısmen yeterli, % 28 oranında yetersiz olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı Kazanımlarının Çocukların Buldukları Yaş Düzeylerine Uygunluğu

	Frekans	%
Yeterli	7	28,0
Kısmen Yeterli	16	64,0
Yetersiz	2	8,0
Toplam	25	100,0

Tablo 4'e göre Görsel Sanatlar dersi öğretim programı kazanımlarının çocukların buldukları yaş düzeylerine uygunluğu % 64 oranında kısmen yeterlidir.

Tablo 5. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında Öğrenme- Öğretme Süreci İçinde, Öğrenci Merkezli Programın, Öğretmenin Öğrenciyi Yönlendiren, Ona Yardımcı Olan ve Kendini Geliştirmesinde Yol Gösteren Bir Rehber Konumunda Olma Düzeyi

	Frekans	%
Yeterli	11	44,0
Kısmen Yeterli	12	48,0
Yetersiz	2	8,0
Toplam	25	100,0

Tablo 5 incelendiğinde Görsel Sanatlar dersi öğretim programında öğrenme- öğretme süreci içinde, öğrenci merkezli programın, öğretmenin öğrenciyi yönlendiren, ona yardımcı olan ve kendini geliştirmesinde yol gösteren bir rehber konumunda olma düzeyinin % 48 oranında kısmen yeterli olduğu anlaşılmaktadır.

Tarık Yazar, Murat Gökalp, Murat Ağçıçek
İlköğretim Kurumları 1992 Resim-İş Eğitimi Dersi Öğretim Programı İle 2006 Görsel Sanatlar Dersi
Öğretim Programlarının İncelenmesi
The Evaluation and Examination of 1992 Primary School Painting Lesson Curriculum and of
2006 Primary School Visual Arts Lesson Curriculum

Tablo 6. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında İçerik Bölümünde Yer Alan Müze Bilinci Kazanımlarının Gerçekleştirilmesindeki Sonuçların Yeterlik Düzeyi

	Frekans	%
Yeterli	4	16,0
Kısmen Yeterli	5	20,0
Yetersiz	16	64,0
Toplam	25	100,0

Tablo 6'ya göre Görsel Sanatlar dersi öğretim programında yer alan "Müze Bilinci" kazanımlarının gerçekleştirilmesindeki sonuçların yeterlik düzeyi katılımcılar tarafından % 64 oranında yetersiz olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 7. Öğretim Programı Uygulamalarının Yetenekli ve İstekli Öğrencilerin Tespitini Yapmaya ve Meslek Liselerinin İlgili Bölümlerine Hazırlayabilmeye Yeterli Olup Olmama Düzeyi

	Frekans	%
Yeterli	2	8,0
Kısmen Yeterli	6	24,0
Yetersiz	17	68,0
Toplam	25	100,0

Tablo 7'ye göre öğretim programı uygulamalarının yetenekli ve istekli öğrencilerin tespitini yapmaya ve meslek liselerinin ilgili bölümlerine hazırlayabilmeye yeterli olup olmama düzeyi % 68 oranında yetersiz bulunmuştur.

Tablo 8. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programına Ayrılan Zamanın Yöntem ve Tekniklerin Verilmesi ve Kazanımların Gerçekleştirilmesindeki Yeterlik Düzeyi

	Frekans	%
Yeterli	1	4,0
Kısmen Yeterli	3	12,0
Yetersiz	21	84,0
Toplam	25	100,0

Tablo 8 incelendiğinde Görsel Sanatlar dersi öğretim programına ayrılan zamanın yöntem ve tekniklerin verilmesi ve kazanımların gerçekleştirilmesindeki yeterlik düzeyinin % 84 oranında yetersiz olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 9. Görsel Sanatlar Kültürü Öğrenme Alanında Öğrencilerin Ulaşması Beklenen Kazanımların Gerçekleşip Gerçekleşmeme Düzeyi

	Frekans	%
Düşünüyorum	6	24,0
Kısmen Düşünüyorum	9	36,0
Düşünmüyorum	10	40,0
Toplam	25	100,0

Tablo 9'a göre görsel sanat kültürü öğrenme alanında öğrencilerin ulaşması beklenen kazanımları gerçekleştirip gerçekleştirilmeme düzeyleri arasında belirgin ifade farkı bulunmamaktadır.

Tablo 10. Görsel Sanatlarda Biçimlendirme Kısımında Seçilen Etkinlik, Önerilen Yöntem ve Teknikler Eşliğinde Kazanımların Gerçekleşme Düzeyi

	Frekans	%
Gerçekleşebilir	3	12,0
Kısmen Gerçekleşebilir	22	88,0
Toplam	25	100,0

Tablo 10'a göre görsel sanatlarda biçimlendirme kısmında seçilen etkinlik, önerilen yöntem ve teknikler eşliğinde kazanımların gerçekleşme durumu % 88 oranında "kısmen gerçekleşebilir" türünde olmuştur.

Tablo 11. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programındaki Yöntem ve Teknikleri Öğrencilerin Yeteri Kadar Kullanabilme Düzeyi

	Frekans	%
Düşünüyorum	4	16,0
Kısmen Düşünüyorum	13	52,0
Düşünmüyorum	8	32,0
Toplam	25	100,0

Tablo 11'e göre görsel sanatlar dersi öğretim programındaki yöntem ve teknikleri öğrencilerin yeteri kadar kullanabilme düzeyi % 52 oranında kısmen olumlu görülmüştür.

Tarık Yazar, Murat Gökalp, Murat Ağçicek
İlköğretim Kurumları 1992 Resim-İş Eğitimi Dersi Öğretim Programı İle 2006 Görsel Sanatlar Dersi
Öğretim Programlarının İncelenmesi
The Evaluation and Examination of 1992 Primary School Painting Lesson Curriculum and of
2006 Primary School Visual Arts Lesson Curriculum

Tablo 12. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı İçin Ayrılan Haftalık Ders Saatinin Kaç Saat Olması Gerektiğine Dair Görüşler

	Frekans	%
1 Ders Saati	1	4,0
2 Ders Saati	17	68,0
3 ve Daha Fazla Ders Saati	7	28,0
Toplam	25	100,0

Tablo 12 incelendiğinde Görsel Sanatlar Dersi öğretim programı için ayrılan haftalık ders saatinin yetersiz olduğu ve % 68 oranında iki ders saatine çıkarılması gerektiğinin vurgulandığı görülmektedir.

Tablo 13. Görsel Sanatlar Dersi Öğretmenlerinin Kadrolarının Bulunduğu Okulda Ders Yükünü Tamamlama Durumları

	Frekans	%
Evet Tamamlıyorum	14	56,0
Tamamlayamıyorum	8	32,0
Tamamlayamıyorum ve Diğer Okullarda Derse Giriyorum	3	12,0
Toplam	25	100,0

Tablo 13 incelendiğinde Görsel Sanatlar Dersi öğretmenlerinin % 56'sının bulunduğu okulda ders yükünü tamamlayabildiğini görmekteyiz.

Tablo 14. Okullarda Görsel Sanatlar Dersi Uygulamaları İçin Atölyenin Varlık Ve Varsa Donanım Açısından Memnuluk Düzeyi

	Frekans	%
Atölye Var Memnunuz	2	8,0
Atölye Var Ancak Donanım Eksik	6	24,0
Atölye Yok	17	68,0
Toplam	25	100,0

Tablo 14 incelendiğinde okullarda Görsel Sanatlar dersi uygulamaları için atölyenin olmadığı, olanlarda da donanım eksikliği bulunduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 15. 1992 Resim-İş Eğitimi Öğretim Programı ile 2006 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının Amaç, Kapsam, Öğrenme-Öğretme Süreci ve Ölçme Değerlendirme Bağlamında Uygulanabilirlik Açısından Hangi Programın Daha İyi Sonuç Verebileceğine Dair Görüşler

	Frekans	%
1992 Yılı Resim İş Dersi Öğretim Programı	7	28,0
2006 Yılı Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı	9	37,0
Hiçbiri	9	35,0
Toplam	25	100,0

Tablo 15 incelendiğinde %<37 oranında 2006 Öğretim Programının daha iyi sonuç verebildiği görülmektedir.

Tablo 16. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında “Ölçme ve Değerlendirmede Temel İlke Bireysel Farklılıkların Gözetilmesidir. Buna Göre Aşağıdaki Değerlendirme Araçlarından Hangisini/Hangilerini Kullanıyorsunuz?” Sorusuna Verilen Cevaplar

Ölçme ve Değerlendirme Araçları	Frekans	%
Öz Değerlendirme	11	44,0
Kontrol Listeleri	12	48,0
Derecelendirme Ölçekleri	6	24,0
Öğrenci Süreç Dosyası	18	72,0
Performans ve Proje Ödevleri	16	64,0
Dereceli Puanlama Anahtarları	5	20,0

Tablo 16 incelendiğinde % 72 oranında “Öğrenci Süreç Dosyası” ve % 64 oranında “Performans ve Proje Ödevleri”nin Görsel Sanatlar Dersinde ölçme ve değerlendirme aracı olarak kullanılmasının daha uygun olacağı görülmektedir.

Görsel Sanatlar dersi uygulamasında karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri konusunda Samsun İli İlkadım ve Atakum İlçe merkezleri ile Kars merkezde görev yapan görsel sanatlar dersi öğretmenlerinin görüşleri aşağıdaki gibidir:

1. Ders saati yetersiz. Haftalık ders saati arttırılmalı.
2. Sınıflarda öğrenci sayıları fazla. Ders seçmeli yapılarak ilgili öğrencilerle sayı azaltılabilir.
3. Velilerimiz dersi önemsemiyor ancak, notu önemsiyor. Veliler bilinçlendirilmeli.

Tarık Yazar, Murat Gökalt, Murat Ağççek
İlköğretim Kurumları 1992 Resim-İş Eğitimi Dersi Öğretim Programı İle 2006 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programlarının İncelenmesi
The Evaluation and Examination of 1992 Primary School Painting Lesson Curriculum and of 2006 Primary School Visual Arts Lesson Curriculum

4. Ders için atölye yok ve materyal eksikliği var.
5. Öğrencilerin derse ilgi düzeyleri düşük. Öğrencilere ders sevdirmeli.
6. 2006 Öğretim Programında etkinliklere çok yer verilmemiş. Öğretim Programı geliştirilmeli.
7. Üniversitede verilen bilgi ile ilköğretim konuları arasında kopukluk var.
8. 2006 öğretim programında müze eğitimine çok yer verilmiş, ancak müzeler yetersiz.
9. Teknik bilgi eksikliği olan öğretmenler var. Hizmet içi eğitim verilmeli.
10. Birinci sınıftan itibaren dersi Görsel Sanatlar öğretmenlerinin yürütmemesi üst sınıflarda sorun yaratıyor.
11. Ürün dosyaları notla değerlendirilmemeli.
12. Her sınıf için ayrı bir kılavuz kitap olmalı.
13. Proje ödevleri dönemlik değil, yıllık olmalı.
14. Okul idaresi yarışmalara teşvik ediyor ancak başarıyı ödüllendirmiyor.
15. Üstün yetenekli öğrencilere yönelik program düzenlemesi yok.

Kars ve Samsun açısından bakıldığında genel olarak sorunların aynı olduğu gözlemlenmiştir.

7. Sonuç ve Öneriler

7.1. Sonuç

1992 Resim-İş Eğitimi öğretim programında dersin genel amaçları 17 madde altında belirtilirken 2006 görsel sanatlar dersi öğretim programında genel amaçlar bireysel, toplumsal, algısal, estetik ve teknik amaçlar olmak üzere 4 grupta toplanarak 28 madde ile ifade edilmiştir. 2006 öğretim programındaki amaçlar daha ayrıntılı olarak verilmiştir.

1992 ve 2006 öğretim programları karşılaştırıldığında adlandırmalarda farklılık olduğu saptanmıştır. Örneğin, 1992 öğretim programında “amaç” ve “davranış” ifadeleri yer alırken 2006 öğretim programında bunların yerine “kazanım” ifadesi kullanılmıştır. Her iki programda da öğrencilerin sanat eserlerini tanıması ve anlamasını sağlamak, yaratıcı davranışlar geliştirmelerini sağlamak, kendilerini sanat yolu ile ifade edebilmelerini sağlamak, özgün düşünme ve üretme kapasitelerini geliştirmek ve bu bağlamda sanat yoluyla kişisel bütünlüğe ulaşmaları amaçlanmıştır. 1992

öğretim programına göre 2006 öğretim programının değişime daha açık olduğu söylenebilir. Ayrıca programdaki kazanımlar için birden fazla etkinlik örneklerinin verilmiş olması, programın daha esnek olduğu anlamını taşıyabilir. Ancak, 1992 öğretim programında sınıf düzeylerine göre amaç ve kazanımların ayrı ayrı belirlenmiş olmasının uygulama açısından 2006 öğretim programına göre daha kolaylık sağladığı öğretmen görüşmelerindeki ifadelerde yer almıştır.

1992 öğretim programında “etkinlik” yerine “işleniş” kavramı kullanılmıştır. Öğrenme-öğretme süreci ile ilgili çok az sayıda işleniş örneği verilmiştir. 1992 öğretim programı daha çok öğretmen merkezli hazırlanmıştır, 2006 öğretim programı ise öğrenci merkezli ve öğrenim sürecinde öğrencinin etkin bir rol üstlenmesini sağlayacak şekilde hazırlanmıştır. Not açısından bakıldığında, her iki programda da notun bir baskı unsuru olmaması gerektiği vurgulanmıştır. Yapılan anket ve görüşmelerden elde edilen sonuçlara göre; görsel sanatlar dersinde karşılaşılan sorunlara ilişkin olarak öğretmenlerin tamamına yakını dersin önemsenmediğini, öğretmenlerin bazı çalışmalarda yetersiz olduğunu, ailelerin ekonomik durumlarının ve ders saatinin yetersiz olduğunu, sınıflarda öğrenci sayısının çok olduğunu, 2006 öğretim programında etkinliklere çok az yer verildiğini ve velilerin de bu dersi önemsemediklerini ifade edilmişlerdir. Bu konuda Kırıçoğlu şöyle diyor: “Sanat uzun yıllar okullarda hak ettiği yeri alamayan bir ders olmuştur, çoğunlukla bir disiplin alan olmaktan çok bir boş zaman uğraşı, çocukların rahatlayacağı bir etkinlik toplamı olarak düşünülür” (Kırıçoğlu, 2002, s. 5).

7.1. Öneriler

Görsel sanatlar dersi öğretim programı amaç, kapsam, öğrenme-öğretme süreci ve ölçme değerlendirme açısından çağdaş insanın ve toplumun ihtiyaçları göz önünde bulundurularak yeniden gözden geçirilerek hazırlanabilir.

Program içeriğindeki ifadelerin amaçlarla tutarlı olması sağlanabilir.

1992 öğretim programı ile 2006 öğretim programında yer alan öğrenme alanları karşılaştırılarak birbiriyle sistemli şekilde ilişkilendirilerek konular zenginleştirilebilir.

Okullarda mutlaka atölye olmalı ve bu atölyeler ilgili materyallerle donatılmalıdır.

Derslerde öğrenci sayıları azaltılmalıdır (15-20 kişi).

Ölçme ve değerlendirmede öğrencilerin ders içerisindeki etkinlikleri, yaratıcı tutumları ve ilgi düzeyleri dikkate alınmalıdır.

Tarik Yazar, Murat Gökalp, Murat Ağçicek
İlköğretim Kurumları 1992 Resim-İş Eğitimi Dersi Öğretim Programı ile 2006 Görsel Sanatlar Dersi
Öğretim Programlarının İncelenmesi
The Evaluation and Examination of 1992 Primary School Painting Lesson Curriculum and of
2006 Primary School Visual Arts Lesson Curriculum

Öğrencilerin çalışmaları değerlendirilirken sürece daha çok önem verilebilir.

Dersin önemi hakkında veliler bilgilendirilebilir Bu dersin yalnız süsleme amaçlı bir ders olmadığı çocuğun yaratıcılığının ve kişilik gelişiminin bir parçası olduğu benimsenebilir.

Bütün bunlardan hareketle sorunlara genel bir çerçevede bir bütün olarak yaklaşmanın ve bütüncül bir çözüm bulmanın daha yararlı olacağı söylenebilir.

KAYNAKLAR

- Alakuş, A. (2003). *Dünden Bugüne Görsel Sanatlar Eğitimimizin Genel Bir Görünümü*, www.yayim.meb.gov.tr. 10 Kasım 2011.
- Ayaydın, A., Didem, Ü., Serdar T. ve Melek G.Y. (2009). *Sanat Eğitimi ve Görsel Sanatlar Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yay.
- Balcı, A. (2001). *Sosyal Bilimlerde Araştırma: Yöntem, Teknik ve İlkeler*. Ankara: Pegem A Yayınları.
- Çınar, O., Emine T. ve Mehmet T. (2006). İlköğretim Okulu Öğretmen ve Yöneticilerinin Yapılandırmacı Eğitim Yaklaşımı ve Program hakkındaki Görüşleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7 (11).
- Demirel, Ö. (2001). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (2004). *Öğretme Sanatı*. Ankara Pegem A Yayıncılık.
- Erdoğan, İ. (1998). *Araştırma Dizaynı ve İstatistik Yöntemleri*, Ankara, Emel Yayınları.
- Ertürk, S. (1998). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Meteksan Ltd.Şt. Yay.
- Ertürk, S. (1991). *Eğitimde Tasarım ve Görsel Algı*. Ankara: Sedir Yayınları.
- Ertürk, S. (2002). *Temel Sanat Eğitimi*. Ankara: MEB Yayınları.
- <http://iogm.meb.gov.tr/files/io1-5sinifprogramlaritanitimkit.pdf>. 05 Kasım 2011.
- İlhan, A. Ç. (1997). İlköğretimde Sanat Eğitimi ve Eğitimsel Yaratıcı Drama, *Yaşadıkça Eğitim Dergisi* (54).
- Kahraman, A.D. (2007). *Sınıf Öğretmenlerinin Görsel Sanatlar Dersi Programının Uygulanmasında Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Görüşleri ve Çözüm Önerileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü.
- Karasar, N. (1999). *Araştırmalarda Rapor Hazırlama*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kılıçkan, H. (1999). *Yeni Programa Göre Tüm Okullar İçin Okullarda Resim*. İstanbul: Fil Yayınları.
- Kırıoğlu, O. T. (1991). *Sanatta Eğitim*. Ankara: Demircioğlu Matbaası.
- Kırıoğlu, O. T. (2002). *Sanatta Eğitim Görmek Öğrenmek Yaratmak*. Ankara: Pegem A yayınları.
- Kuş, E. (2003). *Nitel-Nitel Araştırma Teknikleri*. Ankara: Anı Yayınları.
- Milli Eğitim Bakanlığı, (1992). *İlköğretim Kurumları Resim-İş Dersi Öğretim Programı*, Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

- Milli Eğitim Bakanlığı. (2006). *Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (1-8. Sınıflar)*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2009). *Görsel Sanatlar Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretmen Kılavuz Kitabı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü, MEB Yayınları.
- Murphy, E. (2002). Constructivism From Personal Beliefs to Theoretical Principles, <http://www.mun.ca/educ/faculty/mwatch>, *Canadian Education Association*, 30 (1).
- Oğuz, A. (2009). *1992 Yılı Resim-İş dersi Öğretim Programı İle 2006 Yılı Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Pekmezci, H. (1997). *İlköğretim Okullarında Sanat Eğitimine Toplu Bakış, İlköğretim Okullarında Sanat Eğitimi ve Sorunları*. Kayseri: Türk Eğitim Derneği Yayınları.
- Pekmezci, H. (2002). *Eğitim-Sanat Eğitimi-Nitelikli İnsan Eğitimi*, Gazi Üniv. Eğitimde 75. Yılı Sanat eğitimi Sempozyumu. Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Matbaası.
- Tyler, R. W. (1953). *Basic Principles of Curriculum and Instruction*. New Jersey: Prentice Hall Inc.
- Ünver, E. (2002). *İlköğretim Kurumları I.Kademede Resim-İş Eğitimine Yönelik Hazırlanan Programlar ve Sorunları*, Gazi Üniv. Eğitimde 75. Yılı Sanat Eğitimi Sempozyumu. Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Matbaası.
- Yeşilyurt, L. E. (2009). *İlköğretim kullarındaki İkinci Kademe Görsel Sanatlar Dersi Programının İşlenişinde Karşılaşılan Temel Sorunlar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldırım, A. ve Şimşek H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.